

HEGEDŰS GÉZA

Udvarló a szennykosárban

Persze, hogy órála van szó: Falstaff lovagról, az angyali nagy kövér korhely-ről, Henrik király - ama dicsőséges ötödik - ifjúkori ivócímborájáról, akit állítólag maga Erzsébet királynő kívánt udvarló gavallérként látni a színpadon. Lehetséges, hogy valóban így és ezért került bele a *Windsori víg nők* komédiája a királydrámák vérözönébe, mint egykoron a görög szatírtjátékok bohóságai a vérfagyasztó antik tetralógiákba. S így lett Falstaffból, a trónörökös garázda, bárha okos, reneszánsz tarhásából a parlagi angol nemes halhatatlan paródiája, a póruł járt pénztelen uraság, akivel jól kibabrálnak azok a vidéki módos kismemberek - ha tetszik: a polgárok --, akik a polgárosító Tudorok hatalmának legfőbb támaszai és hasznélvezői voltak. Nagy történelmi jelkép az, ahogy a jókedvű polgárasszonyok szennykosárba ravaszkodják az idejét múlt: nemesurat. És ki ne nevetne szívből, ha egy nagy kövér embert bedugnak egy kosárba? Ez a történelmi jelkép immár négy évszázada hatásos helyzetkomikum. És a *Windsori víg nők* Shakespeare vaskos reneszánsz humorának a legkedvesebb, a leggondtalanabb és a népi komédiákhoz legközelebb álló megfogalmazása. Kínálja magát vígoperának.

És még jóval Verdi komikumában is magasztosan és mélyen emberi *Palstaffja* előtt egy ifjan sírbaszállt német muzsikus, akit Nicolainak hívtak, s aki egy-szerre telt el a felvilágosodás derűs értelemkultuszával és a német romantika varázshangulatával (s nem utolsósorban e német romantika első igazán nagy muzsikusának, Karl Maria Webernek üdvös hatásával), igazi commedia buffát komponált Shakespeare bohózatából. Nicolai zenéje nem fedi el, hanem hangsúlyozza a shakespeare-i szöveget: egy-szerre hitelesen Shakespeare és hitelesen romantikus - és olyan derűs, hogy a néző-hallgató még napok múltán is jó-kedvű tőle. A népművelés számára alig tudok elképzelni jobb előadást, hiszen egyszerre adhatunk nemes szöveget, nemes muzsikát, felettebb mulatságos cse-

lekményt, kitűnő játéklehetőséget. És mégis milyen régóta nem szerepelt műsorunkban. De most már találkozhatunk vele. Én a Kulich téren láttam, a Déryné Színház fővárosi otthonában, ahonnet azóta már útjára indult falvaink és kisvárosaink felé.

Ezzel a kitűnő Déryné Színházzal kulturális köztudatunk egy kissé (nem is kissé) mostohán bánik. Találkoztam már jó néhány prózai produkciójukkal is, és újra meg újra meg kellett állapítanom, hogy nemcsak tiszteletreméltó munkát végeznek, amikor vállalják a vándorszínészek megpróbáltatásokkal teljes és nagyon kevés kritikái elismerést nyerő feladatát: túl a tiszteletreméltóságon itt jó rendezők és hivatásukhoz méltó színművészek adnak igazán művészi élményeket olyan nézőtömegeknek, amelyek jórészt általuk találkoznak a színház lélektisztító varázslatával. De azt hiszem, hogy még kitűnő prózai eredményeiknél is nagyobb jelentőségű, amit most már évek óta a vígopera és a klasszikus operett - vagyis a nemes könnyűzene - terén végeznek. És nagyon örvendetes, hogy most erre a *Windsori víg nők* elő-adásra a napi sajtó kritikái rovatai is felfigyeltek.

Nekem - és nyilván sokunknak, akik történetesen láttuk - már évekkkel ezelőtt igazi művészi meglepetést okozott a Kulich téren Offenbach *Párizsi* életének csillogóan jókedvű előadása. Akkor fedeztem fel magamnak, hogy *Kertész László* milyen jó rendező, s tisztelettel adóztam neki, hogy tehetségét mindenestül a népművelés, a falusi nép nemes gyönyörködtetésének szolgálatába állítja. Szeretem Offenbachot, és örülök, ha olykor végre újra megjelenik szín-padjainkon. De ne tagadjuk: Nicolai ennél még színvonalasabb könnyűzene, és főleg Shakespeare sokkalta értékesebb szöveg. És Kertész László rendezői leleménye is még jobban érvényesült itt, kiegészítve *Ligeti Mária* bővöletesen édes koreográfiájával. Nem is csodálatos, hogy a színészek olyan látható jó-kedvvel komédiázzák-éneklik végig a játékot. Ha szabványos színkritikát írnék, alig győzném felsorolni és elemezni az egyes szerepek alakítóit. De így sem tudom elhallgatni, hogy Blaha Márta énekesnőnek is, színésznőnek is odatartozhatnék a fővárosi művészek első vonalához; köszönet neki, és nekik, a többieknek, hogy művészetüket ily alázatosan állítják a népművelés szolgálatába.

Mert amit csinálnak, az elsősorban népművelés, akárcsak hajdan Déryné és társaié. Járják a falvakat, játszanak és énekelnek azoknak, akik általuk - és nem ritkán *csakis* általuk - találkoznak azzal a zenei kultúrával, amely oly jól kezdődik a számukra az általános iskolákban, és oly hirtelen, folytatás nélkül szűnik meg attól a pillanattól kezdve, hogy befejezték az iskolai tanulást.

Mások is elmondották már, talán kultúrpolitikai közhely, hogy általános iskolánkban hála Kodály halhatatlan emlékezetének - igen jó a zenekultúrai nevelés. De nem kevésbé közhelyszerű az az igazság, hogy az így jól indított ifjú a falvakban szinte egyáltalán nem talál olyan lehetőségeket, amelyek kielégíthetnék az iskolában üdvösen felébresztett zenei igényeket. Nos, a Déryné Színház a maga erejéhez és lehetőségeihez képest még ezen is tud segíteni, amikor oly fontos prózai előadásai mellé műsorába iktatja a vígoperát. A vígopera (és közeli rokona: a klasszikus operett) a nagytömegek számára tud adni igazi zenei élményt, méghozzá úgy, hogy jó esetben összekapcsolja a nagy tömegek számára könnyen befogadható értékes irodalommal is. Erre talán éppen ez a *Windsori víg nők* előadás a legjellemzőbb példa, hiszen itt a néző egyszerre kap jó zenét és Shakespeare-t. A Shakespeare-kultusz pedig amúgy is legfontosabb színházi hagyományaink közé tartozik, a néhai angol lángelmét már a XVIII. század vége óta honosítottuk, némiképpen magyar klasszikusként is nyilvántartjuk, és jogosan, mivel nem beszélhetünk magyar színházi kultúráról Shakespeare nélkül.

Aki pedig az általános iskolából hozott zenei kultúrával amúgy istenigazában élvezi Nicolait, annak lelke és füle már elő van készítve Weberre is; és aki a magáénak tudja már Weberre, annak lelke kinyílt Wagner elé is. Amiként aki jót nevetett Falstaff lovag pórułjárásán, az már benne él a Rózsaháború Angliájában, és nem lesz idegen a számára III. Richárd tragédiája sem.

A Kulich téri kitűnő előadás óta újra meg újra arra kell gondolnom, milyen helyes úton jár a Déryné Színház, ami-kor Offenbach szatirikus, polgárcsúfoló bolondozásától eljutott az igazi vígoperához, és faluról falura járva végzi a nagy demokratikus feladatot: a néptulajdonává teszi - méghozzá jókedvűen, mulattatva - a mindenkit megillető zenei és irodalmi gyököket.